

УДК 64 (477)

О. Ю. Бігальська

Українська академія друкарства

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ
ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ**

У статті розглядаються теоретико-методологічні основи розвитку домогосподарств України. Аналізуються історичні наукові джерела і наводяться дані, котрі вказують на важливе значення домогосподарств у системі ринкових відносин. Здійснено порівняння значень з рінорманітних джерел самого терміна «домогосподарство» і вказано підходи до його формування.

Домогосподарство, економічні відносини, економічна діяльність, соціальні відносини, ринкове господарство, суб'єкти економіки, сім'я, сімейний бюджет

Домогосподарства належать до числа найменш досліджених суб'єктів перехідної економіки. Проте не викликає сумнівів, що саме вони відіграють роль своєрідного «внутрішнього стабілізатора» господарської системи, виконуючи свої традиційні функції споживання, заощадження, інвестування, відтворення робочої сили та ін. Ринкові перетворення висунули нові вимоги до економічної поведінки домашніх господарств, розширили сферу їхньої діяльності. Зі свого боку, домогосподарства, засвоюючи нові способи економічного функціонування та пристосовуючи старі господарські практики до нового зовнішнього середовища, значним чином впливають на хід трансформаційних процесів та подальший соціально-економічний розвиток.

Особливу увагу проблемам соціально-економічної діяльності домогосподарств, приділяють українські та російські вчені: О. Авраамова, С. Барсукова, В. Близнюк, В. Геєць, Є. Головаха, Н. Давидова, І. Дискін, В. Жеребін, Т. Заславська, Н. Зверева, І. Калабіхіна, Р. Капелюшников, Ю. Кашин, Б. Кваснюк, І. Крючкова, Л. Лучкіна, Р. Нуреев, О. Олійник, Н. Паніна, Б. Пасхавер, С. Патрушев, В. Радаєв, Р. Ривкіна, І. Розмаїнський, О. Романов, А. Сурінов, С. Тютюнникова, В. Хмелько та ін. У наукових працях цих вчених досліджені найважливіші теоретичні, методологічні та практичні питання, що стосуються основних тенденцій зміни структури доходів і витрат домогосподарств, рівня життя населення, його соціально-економічної диференціації, споживчого попиту, особистих заощаджень, стратегій адаптації домогосподарств у перехідній економіці.

Домогосподарство є одним із трьох основних суб'єктів економіки (поряд із підприємствами та державою). Воно розвивається протягом тривалого історичного періоду і є одним з найперших економічних об'єднань людей, яке виникло ще в первісному суспільстві задовго до появи міста, національних утворень, держави, підприємства та ринкової економіки взагалі.

Перші наукові уявлення про домашнє господарство мають глибокі коріння. Вони з'явилися ще у Стародавній Греції у розробках відомого філософа античності Ксенофонта. Проте цілісна теорія економіки домогосподарства була

сформована лише наприкінці ХХ ст. Сьогодні домогосподарство вивчається представниками різних напрямів економічної думки, а саме кейнсіанства, неомарксизму, неоінституціоналізму тощо. Проте провідні позиції щодо вивчення сутності домогосподарства належать неокласиці.

Проаналізувавши історичні наукові джерела, ми зауважили, що населення завжди знаходилося в центрі уваги держави. Перші його переписи відбулися ще в стародавньому світі. Так, певні обліки населення проводилися в Єгипті ще у 2800-2500 роках до н.е., у Китаї — у 2238 році до н.е. Є згадки про переписи населення ум Давній Індії, Японії, Стародавньому Римі та Греції. Окрім підрахунку чисельності населення, метою таких обстежень було визначення об'єктів оподаткування та з'ясування кількості осіб призовного віку [3, с. 4]. Тобто, насамперед — це суто економічні та військові аспекти функціонування держави. Про інші аспекти, у тому числі соціальні, взагалі не йшлося.

Перші відомості про облік населення на території теперішньої України належать до 12 століття. Так, у 1224 році було опубліковано населення Києва та Чернігова. У період 1255–1259 років та 1273 році були проведені так звані «татарські переписи». Після цього згадки про переписи та обліки населення тривалий час були відсутні [8, с. 14].

В Україні перше обстеження бюджетів сімей робітників та службовців було проведене Українським бюро статистики праці в м. Харкові у лютому 1920 року. Всього на той час було обстежено 536 бюджетів сімей робітників, що складало 2,6 % від сімей робітників Харкова, та 87 бюджетів сімей службовців (1%). Друге обстеження в Україні було проведено того самого року в Донецькій області на одному з рудників і охопило всього 10 сімей. Наступне обстеження відбулося у липні 1922 року в промислових містах Донбасу (була обстежена 571 сім'я).

З 1928 року обстеження охопило всю територію СРСР. У цей період уперше програма обстеження бюджетів сімей була зроблена у вигляді системи спеціальних таблиць. На кожну сім'ю заповнювалися такі форми: «Загальні відомості» (про сім'ю), «Баланс надходжень та витрат», «Надходження продуктів харчування», «Надходження товарів, крім продуктів харчування», «Споживання послуг та культурний побут сімей» тощо. Поступово вводилися інші форми, зокрема щодо споживання продуктів харчування в закладах громадського харчування, житлових умов сімей. Ідеологія застосування спеціальних таблиць збереглася до кінця дев'яностих років минулого століття [3, с. 5]. Пізніше Державний комітет статистики України перейшов на нову систему проведення обстежень домашніх господарств, що дало можливість позбутися певних недоліків попередньої системи організації обстежень, а дослідження умов життя домогосподарств та економічної активності населення почали відповідати міжнародним стандартам та рекомендаціям, що на сьогодні дозволяє отримати дані, порівнянні з даними інших країн.

Обстеження домогосподарств у різні періоди історії стосувалися різних сторін його функціонування, які у ході історичної еволюції зазнали суттєвих змін. Протягом тисячоліть домогосподарство було приречено на ведення нату-

рального сімейного виробництва. Все необхідне для задоволення матеріальних потреб здобувалось, вироблялось членами родини. Неодмінними супутниками натурального сімейного виробництва були нерозвинутість, обмеженість потреб. Отже, домогосподарство як економічний суб'єкт було замкненим. Воно не брало або майже не брало участі в обміні, оскільки практично все, що вироблялось, споживалось на місці. За таких умов домогосподарство практично не мало залишків продукції для продажу, а відповідно — коштів для «широкого» придбання потрібних промислових товарів. Воно фактично не користувалося або майже не користувалося товарами, послугами інших виробників.

У процесі подальшого розвитку продуктивних сил суспільства та ринкових відносин суттєво змінювались й економічні функції домогосподарства. Поступово економічний прогрес об'єктивно призводив до того, що домогосподарствам було вигідніше відмовлятися (за незначними винятками) від ведення натурального виробництва. Для них ефективнішою виявилась участь у розгалуженій системі суспільного поділу праці та її кооперуванні, ніж самозабезпечення навіть первинних потреб (в їжі, одягу, житлі), в тому числі шляхом малопродуктивної праці у традиційному підсобному господарстві. Про це переконливо свідчить досвід економічно розвинутих країн. Наприклад, згідно з американською статистикою, 80 млн домашніх господарств виробляють менше 4 % ВВП, а споживають понад 70 % його обсягу. Це дозволяє дійти висновку про те, що сім'я виступає важливим споживачем. Разом з тим вона — базова пріоритетна одиниця суспільного життя. В ній відбувається розвиток самої людини, формується її індивідуальність [9, с. 568].

Тому не слід вважати закономірним процесом один із парадоксів пострадянського періоду, коли продекларований рух до ринку в країнах СНД, в т. ч. й Україні, значною мірою перетворився на власну протилежність: рух назад — до натурального виробництва.

Домашнє господарство не втратило свого значення в сучасних умовах, адже інші суб'єкти економічної системи не можуть повністю розв'язати всі соціально-економічні проблеми суспільства, особливо ті, що пов'язані з розвитком індивіда. Тому не дивно, що в економічно розвинутих країнах сукупність домогосподарств розглядається як важлива частина національної економічної системи. Домашні господарства є одними з найактивніших суб'єктів економічних відносин суспільства, оскільки саме в них виникають первинні економічні потреби, формуються первинні економічні інтереси, які стимулюють розвиток суспільного виробництва. Термін «домогосподарство» об'єднує всіх споживачів: найманих працівників, підприємців, власників капіталів, природних ресурсів, осіб, що зайняті і незайняті в суспільному виробництві [2].

Домашньому господарству, як одному із суб'єктів економіки, належить надзвичайно велика роль в системі економічних відносин. Воно впливає на весь спектр соціально-економічних відносин у суспільстві. Від настроїв, очікувань, прагнень домашніх господарств країни залежать такі економічні процеси як сукупний попит і сукупна пропозиція, грошовий обіг та інвестиційні процеси. Домогосподарства — це невід'ємна частина національного, загальнодер-

жавного господарства, вступають у різноманітні зв'язки з іншими суб'єктами економіки. Їх взаємодія, насамперед із фірмами, відбувається на споживчому ринку і ринку економічних ресурсів. На споживчому ринку домогосподарства є купцем товарів і послуг. На ринку ресурсів воно є продавцем відповідних економічних ресурсів. Так відбувається обмін: товари і ресурси рухаються від продавців до покупців, а грошові потоки — у протилежному напрямі. Витрати домогосподарств на купівлю товарів і послуг одночасно стають доходами фірми [5, с. 118].

Домогосподарство, як специфічний суб'єкт господарювання, переслідує певну мету, яка за своєю значимістю поділяється на головну (стратегічну) і проміжну, підпорядковану головній (тактичну). Загальна мета ведення домашнього господарства — досягнення високого рівня добробуту усіх його членів. Інші цілі домогосподарства можуть відрізнитися залежно від ціннісних орієнтацій, ресурсів і можливостей сім'ї. При цьому проміжна (тактична) мета ставиться задля досягнення головної (стратегічної) мети.

Таким чином, домашнє господарство, як первинна економічна одиниця, в умовах демократичних та ринкових трансформацій економіки України відіграє активну роль в усіх соціально-економічних процесах, що відбуваються у суспільстві, і ця роль надалі, вважаємо, буде зростати, адже сучасне домогосподарство є підґрунтям економічного добробуту будь-якої держави.

У ринковій системі акцент домогосподарства робиться на сім'ю, яка обслуговує ринок праці, і на сімейне споживання. По суті, сучасне домогосподарство розглядається на межі взаємодії ряду ринків: праці, споживчих товарів, фінансів (динаміка інвестицій і заощаджень). У зв'язку з цим сучасне домогосподарство є повноправним суб'єктом ринкової системи та існує за законами ринку [6, с. 69].

У 1999 році Держкомстатом України було запроваджено на постійній основі два вибіркових обстеження домогосподарств з питань економічної активності населення (ЕАН) та з питань умов життя (УЖД), з 2000 року — ще одне обстеження домогосподарств з питань сільськогосподарської діяльності (СГД). Дані цих обстежень дають інформацію щодо доходів і витрат населення, структури споживання, зайнятості, виробництва домогосподарствами різних видів продукції та послуг.

Для вивчення обраної нами теми важливе значення має з'ясування суті поняття «домогосподарство». У вітчизняній навчальній літературі немає визначення цього терміна. Така ситуація склалась не випадково. Адже в різних культурах практично не існує єдиного поняття, яке б визначало термін «домогосподарство». Виникають труднощі з поняттям сумісного проживання, власності, загального доходу, відтворювальних відносин. Для остаточного з'ясування суті категорії «Домогосподарство» наведемо трактування різноманітних джерел, котрі подані у таблиці 1. У таблиці також подано різноманітні підходи до формування такої структури як домогосподарство — організаційний, економічний, організаційно-економічний, відтворювальний та демографічний. Проте, незважаючи на вид підходу домогосподарства, його обов'язки так функції

при цьому не змінюються. Їх домогосподарство виконує як на макро так і на мікрорівнях. Макрорівень прив'язаний до загальнодержавного значення, а мікропов'язаний із взаємозв'язками в середині самого домогосподарства (це і формування бюджету, і розподіл обов'язків, і організація самого господарства тощо).

У законі України про сімейні домогосподарства вказується, що вони є організаційно-правовою формою підприємницької діяльності громадян — членів однієї сім'ї, які мають взаємні права та обов'язки, що виявили бажання щодо виробництва продукції, її переробки та реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках, виконання робіт та надання послуг з метою отримання прибутку, створення додаткових робочих місць за власною ініціативою та за підтримки держави і органів місцевого самоврядування, реалізації права на підприємницьку діяльність, можливості заробляти на життя працею, яку вони вільно обирають [1, стаття 1 1 розділу].

Спільне господарство, сімейний бюджет, спільні рішення — важливі економічні ознаки домогосподарства. Навіть якщо подружжя мають окремі рахунки в банку чи окремі права власності, чи якщо в сім'ї один годувальник — стосунки рідко будуються на базі індивідуальних рішень. Домашнє господарство — це цілісна одиниця, яка приймає раціональні рішення про виробництво благ, народження дітей, міграцію, планування, залишення батьківського дому тощо [6, с. 64]. Це складна мультипросторова система, що передбачає добровільне об'єднання людей, які здебільшого перебувають у родинних відносинах, яка побудована на принципах взаємодовіри, взаємодопомоги, співробітництва тощо. Така система виступає важливим економічним інститутом ринкового господарства, її активністю суттєво впливає на ефективність розвитку національної економіки та охоплює усі види економічної діяльності, які можуть носити як натуральний, так і товарний характер; є не лише головним постачальником фінансових ресурсів сім'ї, але й вирішує проблеми відтворення населення та розвитку індивіда.

Демографічний енциклопедичний словник визначив домогосподарство як сукупність учасників розподілу, котрі є членами соціально-економічного осередку, який об'єднає людей відносинами, що виникають при організації їх сумісного побуту (веденні загального домашнього господарства, спільному проживанні тощо) [4, с. 89].

З погляду системи національних рахунків, домогосподарство є одним з п'яти інституційних секторів національної економіки (поряд з не фінансовими та фінансовими корпораціями, сектором загального державного управління та некомерційними організаціями). Система національних рахунків використовує визначення домогосподарства як невеликої групи людей, що проживають в одному помешканні, повністю або частково об'єднують свої доходи і майно, спільно споживають певні види товарів і послуг. Як бачимо, у цьому визначенні залишені поза увагою необхідність спільного розподілу своїх доходів, тобто здійснення домогосподарством основних видів витрат, в т. ч. й інвестиційних [7, с. 22].

В сучасній науковій літературі домогосподарства класифікуються за низкою демографічних, територіальних, економічних і соціальних ознак.

Важливим чинником, який диференціює домашні господарства, членами якого є одна шлюбна пара (чи один із батьків) з неодруженими дітьми (або без них), можна вважати простим домогосподарством. Складне сімейне господарство складається з декількох кровно кровноспоріднених простих сімей, кожна з яких може бути повною чи неповною і включати інших родичів. Перехідним типом між простими і складними господарствами є розширені домашні господарства. Вони складаються з однієї подружньої пари і окремих близьких або далеких родичів. Такий тип господарства необхідний переважно для виконання значних за обсягом аграрних робіт, коли одній сім'ї не під силу здійснювати певні види господарської діяльності.

Іншим важливим чинником, який диференціює домашні господарства, є тип і характер населеного пункту, в якому проживає сім'я (велике місто, містечко, село). За цим типом домогосподарства прийнято поділяти на сільські і міські.

Залежно від виду діяльності, сільські домогосподарства, в свою чергу, поділяються на селянські фермерські господарства, деякі типи ремісничих господарств і особисті підсобні господарства. Міські домогосподарства можна класифікувати аналогічно, а саме: домогосподарства, що займаються торгівлею чи надомним бізнесом, «човникарством» чи кіосковим бізнесом, комп'ютерним бізнесом чи автоперевезеннями тощо.

Домашнє господарство — історично-перша економічна одиниця, яка протягом століть зазнала мінімальних змін. Проте її роль у функціонуванні держави величезна. Домашнє господарство здійснює економічну діяльність, є виробником і споживачем товарів і послуг, здійснює нагромадження, виконує певні соціальні функції.

Протягом відносно нетривалого історичного відрізка часу домогосподарство реалізувало себе в різних економічних умовах, зокрема в умовах командно-адміністративної системи, в умовах перехідного періоду та в умовах ринкової економіки. Залежно від типу економічної системи змінювалися основні функції домашніх господарств, а також рівень їх забезпечення необхідними ресурсами. Якщо в умовах командно-адміністративної системи для домашніх господарств характерною була максимізація корисності в умовах дефіцитності ресурсів, то для домогосподарств похідного періоду основним завданням стала проблема виживання. І лише для домашніх господарств, що функціонують в умовах ринкової економіки, основним завданням є максимізація корисності в умовах обмеженості платоспроможного попиту.

В умовах ринкових відносин значення домашніх господарств у економічному розвитку суспільства значно зростає. Це обумовлено такими чинниками:

— по-перше, домогосподарства беруть активну участь в кругообігу ринкової економіки як самостійні незалежні суб'єкти господарювання, які мають власні потреби та інтереси. Приватна власність надає домогосподарствам право користуватися і розпоряджатися ресурсами, укладати будь-які угоди,

використовувати будь-які придбані ресурси і реалізовувати вироблену продукцію, виходячи з власних інтересів;

— по-друге, домогосподарства одночасно діють як виробники (продавці) і як споживачі (покупці). На ринку ресурсів домогосподарства пропонують працю і підприємницькі здібності, землю, капітал. На ринку споживчих благ вони визначають свій попит на них;

— по-третє, задоволення потреб домогосподарств у різноманітних товарах та послугах є метою національного виробництва, а попит на них цього економічного суб'єкта є одним з найвагоміших компонентів сукупного попиту;

— по-четверте, частина доходу, що залишається невикористаною домогосподарствами при витратах на поточні споживчі потреби, накопичується і може стати джерелом формування фінансових ресурсів держави.

В Україні, на жаль, поза увагою держави залишилися економічні важелі стимулювання демографічних процесів, а переважна більшість домогосподарств змушена самостійно вишукувати необхідні кошти, щоб забезпечити народження і належне виховання дітей та задовольнити найнеобхідніші матеріальні і духовні потреби своїх членів. Якщо останніми роками держава почала виплачувати більш-менш гідну допомогу при народженні дітей, то матеріальне забезпечення і духовний розвиток підростаючого покоління лягає лише на плечі батьків. Сумно констатувати, але держава, практично, самоусунулася від цих процесів. Тому вважаємо, що виділення відтворювальної функції домашніх господарств дасть змогу привернути увагу державних органів влади та управління до нагальних проблем вітчизняних домашніх господарств, пов'язаних в першу чергу із відтворенням робочої сили в межах самого домогосподарства.

Таблиця 1

Різноманітність трактувань терміну «домогосподарство»

№ п/п	Визначення терміна	Використане джерело	Підхід
1	2	3	4
1	Це економічний простір, економічне середовище проживання сім'ї, індивіда	Махонина Н. В. Домохозяйство как субъект экономических отношений. — Саратов : СГСЭУ, 2001. — 112 с.	Економічний
2	Група людей, які мешкають в одній оселі або в одному будинку і які не обов'язково мають родинні зв'язки	DeFleur M. L., Dennis E. E. Understanding mass communication. — 3rd ed. — Boston (Mass.) etc. : Houghton Mifflin, cop. 1988. — XV, 568 p.	Демографічний
3	Це основна одиниця соціального і біологічного відтворення, що пов'язана з соціально-економічною макроструктурою	Калабихина И. Е. некоторые аспекты теоритического анализа домохозяйства // Вестник Московского университета. Серия 6. Экономика. — 1999. — № 5.	Відтворювальний

Продовження табл. 1

1	2	3	4
4	<p>Сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім, необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати у родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких з цих стосунків, або бути і в тих, і в інших стосунках. Домогосподарство може складатися з однієї особи</p>	<p>Закон України про всеукраїнський перепис населення. Розділ 1 Загальні положення. Стаття 1. Визначення термінів. http://www.ukrchicago.com</p>	<p>Організаційний</p>
5	<p>Це окрема господарююча одиниця, що складається з однієї або групи осіб, об'єднаних місцем проживання і спільним бюджетом, яка є власником і постачальником ресурсів в економіку та одержує натомість кошти для придбання необхідних благ з метою забезпечення своєї життєдіяльності</p>	<p>Беляєв О. О., Бебело А. С. Політична економія : навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2001. — 328 с.</p>	<p>Економічний</p>
6	<p>Господарство, яке ведеться одним або декількома особами, що проживають сумісно і що мають загальний бюджет. Домогосподарство об'єднує всіх найнятих робітників, власників капіталів, землі, цінних паперів, які зайняті і незайняті в суспільному виробництві</p>	<p>Доповідь Кузів І. В. викладача каф. "Фінанси" Херсонського економічно-правового інституту на тему "Сутність заощадження домашніх господарств та мотивація їх утворення".</p>	<p>Організаційно-економічний</p>

Продовження табл. 1

1	2	3	4
7	<p>Сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об'єднують свої кошти та витрачають їх. Ці особи можуть перебувати у родинних стосунках або стосунках свояків, не перебувати у будь-яких з цих стосунків, або бути і в тих, і в інших стосунках. Однак, який не має родини, також вважається окремим домогосподарством. Якщо у даному будинку, квартирі або іншому житловому приміщенні живуть дві або більше родини, які ведуть самостійне господарство, то кожна з цих родин записується як окреме домогосподарство</p>	<p>ДЕРЖАВНИЙ КОМІТЕТ СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ ІНСТРУКЦІЯ обліковцям щодо перепису худоби у домашніх господарствах у міських населених пунктах за станом на 1 січня 2006 року (п.1.6) 07.07.2005 N 169</p>	<p>Організаційний</p>
8	<p>Економічна одиниця, котра складається з однієї чи більше осіб, що постачає економіку ресурсами і використовує отримані за них гроші для придбання товарів і послуг, які задовільняють матеріальні потреби людини</p>	<p>Генезис ринкової економіки: терміни, поняття персоналізації. За наук. ред. Г. І. Башнянина і В. С. Іфтемичука. — К.: Магнолія плюс, 2004. — 688 с.</p>	<p>Економічний</p>
9	<p>Це економічна одиниця, яка складається з одного або більше індивідів, що спільно ведуть господарство і мають спільний бюджет</p>	<p>Основи економічної теорії: підруч. / А. А. Чухно, П. С. Єщенко, Г. Н. Климко та ін.; За ред. А. А. Чухна. — К.: Вища шк., 2001. — 606 с.</p>	<p>Організаційний</p>

Продовження табл. 1

1	2	3	4
10	<p>Це окрема господарююча одиниця, що складається з однієї або групи осіб, об'єднаних місцем проживання і спільним бюджетом, яка є власником і постачальником ресурсів в економіку та одержує натомість кошти для придбання необхідних благ з метою забезпечення своєї життєдіяльності</p>	<p>Беляєв О. О. Політична економія Розділ 3. Суб'єкти ринкової економіки. Тема 9. Домогосподарства в системі економічного кругообігу.</p>	Економічний
11	<p>Суб'єкт економіки, котрий більш чітко прив'язаний до територіальних меж окремої господарської одиниці, включає членів, що не є родичами, і передбачає існування економічних відносин власності всередині домогосподарства та виробничих відносин (якщо вони існують)</p>	<p>Башнянин Г. І., Медведчук С. В., Шевчук Є. С. та інші Політична економія : навч. посіб. / за ред. Г. І. Башнянина і Є. С. Шевчука. — Львів : Новий Світ-2000, 2004. — 480 с.</p>	Економіко-організаційний
12	<p>Це особа або група осіб, об'єднаних з метою забезпечення всього необхідного для життя, тобто об'єднаних спільним веденням господарства. Може включати членів, які не є родичами</p>	<p>Крупка М. І., Осторерх П. І., Реверчук С. К. Основи економічної теорії : підруч. — К. : Атіка, 2001 — 344 с.</p>	Організаційний
13.	<p>Економічна організація, об'єднує, координує та спрямовує поведінку людей (членів сім'ї) у процесі діяльності та досягнення спільної мети. Домогосподарство також є специфічним видом економічної організації, яке орієнтоване не лише на отримання прибутку, але й на задоволення різних потреб своїх членів</p>	<p>Стаття аспірантки кафедри історії економічних вчень та економічної історії ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана" Станкевич Ю.Ю.</p>	Економічний

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
14	Це невід'ємна частина національного, загальнодержавного господарства, вступають у різноманітні зв'язки з іншими суб'єктами економіки	Дратвер Б. Л., Пасічник Н. О. Економічна теорія : навч. посіб. — Кіровоград, 2006. — 256 с.	Економічний
15	Господарство, яке ведеться одним або декількома особами, що проживають сумісно і що мають загальний бюджет. Воно об'єднує всіх найнятих робітників, власників капіталів, землі, цінних паперів, які зайняті і незайняті в суспільному виробництві	Кузів Ірина Володимирівна. Викладач кафедри «Фінанси» Херсонського економічно-правового інституту Аспірант Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України	Організаційний

У більшості випадків, вітчизняні дослідження економічної природи домогосподарства базуються на використанні нових методологічних підходів, а саме принципів цивілізаційної парадигми, системного та синергетичного аналізу, які дозволяють по-новому розкрити вже відомі раніше аспекти діяльності домашнього господарства. У відповідності до зазначених методів, домашнє господарство досліджується як складна система, що має як внутрішні (між членами), так і зовнішні (з державою та іншими економічними організаціями) зв'язки. До того ж, домогосподарство є елементом системи більш високого порядку. З одного боку такою системою виступає економіка, а з іншого — сім'я, що є складовою соціальної сфери.

1. Закон України про сімейні домогосподарства. 2. Беляев О. О., Бебело А. С. Політична економія : навч. посіб. — К. : КНЕУ, 2001. — 328 с. 3. Гладун О. М. Вибіркові обстеження домогосподарств в Україні: історичний аспект // Статистика України. — 2007. — № 5. 4. Демографический энциклопедический словарь / ред. Д. И. Валентей. — М. : Советская энциклопедия, 1985. — 607 с. 5. Дратвер Б. Л., Пасічник Н. О. Економічна теорія : навч. посіб. — Кіровоград, 2006. — 256 с. 6. Крупка М. І., Островерх П. І., Реверчук С. К. Основи економічної теорії : підруч. — К. : Атіка, 2001. — 344 с. 7. Національні рахунки України за 2000 рік. — К. : Держкомстат України, 2001. — 22 с. 8. Романцов О. В. Український етнос: на одвічних землях та за їхніми межами (18–20 століття). — К. : Вид-во ім.Олени Теліги, 1998. — 184 с. 9. DeFleur M. L., Dennis E. E. Understanding mass communication. — Boston (Mass.) etc. : Houghton Mifflin, cop. 1988.

Theoretical and methodological basics of ukrainian households development are examined in article. Historical and scientific sources are analyse and facts are presented whitch points at important sense of households in system of commercial relations. Comparison of diferent meaning of term "household" was made and manner to it creation were indicated.